

vagy inkább olvasmányrészt használja fel, amely sajátos céljainak leginkább megfelel.

Nálunk a történelmi olvasmány értékesítésével még a kezdet kezdetén vagyunk; vagy teljesen száműzve van a tanítás köréből, vagy csak nagy ritkán juthat szóhoz egy-egy olvasmány; néha az is megtörténik, hogy a tanár a másik végletbe esik, amikor kényelemszeretetből egész órákat olvasással, helyesebben olvasatással tölt el. Az olvasmány feladata az általános történelmi ismeret keretében az egyes vagy részleges (szinguláris) esetek bemutatásával az anyag szemléltetése, életszerűsítése, a képzeletbeli újraélés elősegítése. A német történettanítás régóta felismerte ennek az olvasónak a jelentőségét, számos történelmi olvasókönyv jelent meg, a történetdidaktikai művek kivétel nélkül nagy figyelmet szentelnek ennek a kérdésnek, némelyek mintaleckékben mutatják be alkalmazását, Garbe kiváló polg. isk. történelmi tanmenete (*Lehrplan für Geschichte an Mittelschulen*, Diesterweg, Frankfurt a. M.) pedig külön rovatban tünteti fel az olvasmányi anyag rendszeres felhasználását.

Vicsay Lajos könyvének nagy jelentősége van a történelmi olvasmány felhasználásának rendszeressé tételében: lehetővé teszi az anyagnak a tanmenetbe való következetes beépítését, a korszerű módszeres elvek megvalósítását, a szemléletes történettanítás tökéletesítését. Ezért ajánljuk a történettanárok megértő figyelmébe.

Szántó Lőrinc.

Deák Gyula: Polgári iskolai író-tanárok élete és munkái. Budapest, 1942. Az Országos Polgári Iskolai Tanáregyesület kiadása. (520 oldal.)

Csaknem tíz évi szorgos munka eredménye látott napvilágot e műben, amely híven tükrözi vissza a nemzetnevelők egy rétegének iskolán kívüli munkásságát. Szinte megható az a mindenre kiterjedő figyelem, amellyel Deák Gyula nehéz feladatát megoldotta. Mert csak aki már átment hasonló munkán, tudja igazán értékelni azt, mit jelent ennyi személyi adatot, értéket összegyűjteni. Az emberek különbözők, a nevelők érzékenyek. Az egyik a maga kevéskéjét is úgy nyújtja át, mint királyi kinséset, a másik behúzódik szerénysége csigaházába s szinte nyomozni kell utána. Szerzőnk figyelmét azonban nem kerülte el a legkisebb cikk vagy az évkönyvekben napvilágot látott beszámoló sem. Nem értékel, csak összehordja a rendkívül nagy anyagot s példás buzgalommal tárja az olvasó elé 2702 író-tanár életrajzát és munkásságát, a róluk szóló bírálatot, legtöbbször még a bíráló feltüntetését is. Ha munkáját értékeljük, csak azt mondhatjuk, talán több a kelletnél, mint kevesebb, de ezt fenti szempontok magyarázzák.

Nagy szolgálatot tett Deák Gyula az anyag összegyűjtésével, az Egyesület pedig az értékes mű közreadásával, mert egyrészt befelé, a polgári iskolai tanárságnak csokorba gyűjtve nyújtotta át a szétszórtan napvilágot látott hatalmas anyagot, másrészt kifelé, a kívülállók számára hasznos e munka, mert bepillantva a polgári iskolai tanárság iskolán kívüli munkásságába, kell hogy tiszteletet, megbecsülést érezzenek ennyi — s mindenre kiterjedő — munka láttán.

Mi magunk csak a jól végzett munka belső örömeivel állapíthatjuk meg,

hogy kötelességünket azon helyen, ahová sorsunk állított, maradéktalanul megállottuk még akkor is, ha munkánk nem kapott megfelelő értékelést, elismerést. Eppen ezért hálával gondolunk Egyesületünk vezetőségére a vállalt kockázatért, amellyel e nagy és értékes mű kiadását vállalta. De még nagyobb hálával tartozunk Deák Gyulának, aki értékes munkában eltöltött szolgálata után annyira megérdemelt pihenő idejét is a polgári iskolai tanári rendnek szenteli. Értékes munkáját tisztelettel fogadjuk, abból önbizalmat meritünk s meleg szeretettel ajánljuk minden — az értékes munkát megbecsülő — magyar nevelőnek.

Vicsay Lajos. /

Kiss Ernő: A tudományok harca. (K. M. Egyetemi Nyomda. 1941. 40. oldal.)

A századforduló oktatásügyének hivatalos tényezői (és sokszor hivatalar fanatikusai) hosszú és áldatlan vitát folytattak akörül a kérdés körül, hogy az iskolai nevelésben a reális vagy a klasszikus tárgyaké legyen-e a vezető szerep. A két szembenálló tábor két világnézeti magatartást képvisel és igyekszik a maga álláspontját tudományos, pedagógiai és gyakorlati érvekkel alátámasztani. Ezt a küzdelmet nevezi Kiss Ernő a tudományok harcának.

A szerző célja ennek a harcnak történetét bemutatni. Ezért tehát először sorráveszi magának a szellemtudományokat képviselő klasszikus műveltségnek sorsát az egyes európai országokban. Majd a 'reális tudományokat kifejlesztő anyagi, technikai, természettudományi ismertek lassú térhódítását és életbevágó gyakorlati jelentőséget vizsgálja; s ezen az alapon megkísérli megállapítani, hogy hogyan jelölte meg a pedagógiai szakirodalom a klasszikus és reális ismeretek tanítási arányát a középiskolákban.

A kis tanulmányon több külső és belső ismérv alapján észrevehető, hogy nem törekszik sem eredeti, sem tudományos megállapításokra, hanem az érdeklődő művelt nagyközönséget kívánja tájékoztatni a két szaktárgy küzdelmének tulajdonképeni tartalmi okairól. Ennek szemléltetésére sorolja fel nagy vonásokban a szellemtudományoknak (filozófia, klasszikus-filológia stb.) közismert nagyságait, majd ugyanilyen módszerrel bemutatja korunk civilizációjának nagyhatalmi jelöltjét: a technizált természettudományokat is. Ezen a vázlatos, lexikon-szerű névsoron kívül, melyben azonban kitűnik Kiss Ernő szorgalmas gyűjtő és rendező törekvése is, ott táruel élénk a füzetnek igazi célzata, ahol a szerző a realizmus és klasszicizmus vitáját részletezi a két tábor hivatalos érveinek és cáfolatainak rövid felsorolásával.

A szerző kiterjedt szakirodalmi ismeretei, a művelődéspolitikai irányzatokban való szép jártassága és tisztult, tudatos szempontkezelése jelenik elsősorban a kis tanulmány értékeit és ígéretes reményeket keltenek Kiss Ernő további irodalmi működése iránt.

Fisy József dr.